

MIŠLJENJA

MLADEŽ, SEKULARIZAM I KATEHEZA

France Škrabl

U časopisu Concilium (br. 106), koji obrađuje probleme suvremene mladeži i viziju Crkve u budućnosti, nalazi se i prilog poznatog francuskog teologa Yvesa Congara, u kojem obrađuje odnos između krize današnjeg svijeta i krize Crkve. Po njegovu mišljenju kriza u svijetu proizlazi iz nevjerojatno brzih promjena civilizacije, kojima u ljudskoj povijesti nema primjera. Danas se sve što smo naslijedili od prošlosti, potcjenjuje i stavlja u pitanje. Dugo važeća ljestvica vrednota se uzdrmala. Vrednote koje su nekoć cijenili kao svete, danas se zabacuju i baš ta zbnjenost rađa krizu koju posebno doživljava mladež. Baš kod nje se zapaža kriza kako opće ljudskih tako i vjerskih vrednota.

Kršćanska vjera nije samo ono što je zapisano u Svetom pismu nego i sve ono što obuhvaćaju dogmatske formule, kodeksi itd. Crkva je svoju baštinu obukla u određenu kulturu i tako je nastala katolička kultura. „Odjeća” u koju je obučena katolička vjera često nije prihvatljiva za suvremenog čovjeka. To posebno vrijedi za suvremenu mladež. Mladi izvanjskom odjećom nerijetko otklanjaju i vjeru.

U apostolskoj pobudnici Evangelii nuntian-di od 8. prosinca 1975. papa Pavao VI. je zapisao: „Raskorak između evanđelja i kulture nesumnjivo je drama našeg doba.”

I kod nas susrećemo mladež koja živi u sa-

svim drukčijim razmjerima i ima potpuno drukčija shvaćanja od onih koje sadrži kršćanska kultura. Sredina u kojoj živi mladež ima na nju tako snažan utjecaj da više puta nije čak sposobna prihvatiti kršćanske vrednote. Pa i ona mladež koja još osjeća s Crkvom i koju se još smatra vjernom, obično je uvjerena da je dio novog roda koji ne može nasljedovati primjere iz prošlosti onako kako je to nekad bio običaj. Čini im se da su i njihovi roditelji drukčiji te da razumiju i žive kršćanstvo na drugi način. Koliko danas ima kršćanskih roditelja koji više ne razumiju svoju djecu, i koliko ima djece koja ne razumiju svoje roditelje? Na žalost, među mladima ima dosta takvih koji zbog nerazumijevanja roditelja napuštaju vjersku praksu te se postupno udaljuju i od Crkve. Danas se sve češće ispituje u kakvom obliku ili govoru da posredujemo kršćansku vjeru da bi ona bila prihvatljiva za mlade.

U ovom prilogu obradit ćemo utjecaj moderne sekularizacije na suvremenu mladež te neke katehetske probleme i smjernice u vezi s time.

1. MLADEŽ BEZ NUTARNJE ČVRSTOĆE

U današnjem se društvu gotovo sve neprestano mijenja. Ništa više nije čvrsto. Promjene se

osjećaju u političkom, ekonomskom i kulturnom životu. Mijenjaju se zakoni, mijenja se školstvo, mijenjaju se navike čovjekova života, mijenja se i obitelj.

Društvo koje je nekad bilo monolitno danas je ideološki vrlo različito obojeno. Negdje je prisutan borbeni ateizam, drugdje opet vlada vjerska bezbrižnost, ponegdje se već govori o postateističkoj dobi koja je više agnostička nego pluralistička.

Zbog svega toga suvremeno društvo nema temelja koji bi ljudima davali oslonac i nutarnju čvrstoću. Tako se nestabilnost društva odražava i u životu ljudi. Svuda, a posebno na moralnom području, javlja se proces relativizacije. Nisu daleko vremena kad su moralne vrednote imale apsolutnu vrijednost; pomislimo samo na čistoću, djevičanstvo, vjernost u braku itd. Naše je doba sve te vrednote relativiziralo te mnoge nemaju više nikakvog značenja. S tim u vezi čini nam se važnim naglasiti da unatoč svemu mladi nisu bez vrednota. Tako, recimo, cijene pravednost, solidarnost itd. S obzirom na spolni moral pak, mnogo su manje „savjesni”. Njihova moralna usmjerenost temelji se uglavnom na međuljudskim odnosima – ona je subjektivna i situacijska. Ovako kažu neki mladi: Ako hoću biti pošten prema samom sebi, moram raditi ono što mi se u određenom trenutku čini dobrim, a ne moram se ravnati po nekim općim načelima. Njihovo poimanje spolnosti, braka i obitelji prilično je drukčije nego što je to bilo u prošlosti. Ljubav je za njih prije svega spolnost, brak je u mnogočemu relativiziran, a obitelj kao čvrsta ustanova nije više cijenjena.

Mladež ne zna cijeniti zajedničkih dobara. Oni koji su zaposleni uvjereni su da ih društvo iskorištava. Uvjereni su da nisu adekvatno nagrađeni za svoj posao. Stoga bez težine savjesti prisvajaju sebi društvenu imovinu. Vrlo pozitivna osobina većine mladih odražava se u zahtjevu za otvorenošću i prisnošću u međuljudskim odnosima. Apsolutno zabacuju bilo kakvo licemjerje i podmuklost. Spremni su da razgovaraju o svemu jer ne žele ništa prikrivati.

Unatoč gore navedenim pozitivnim osobinama, mladi u današnjem društvu često ostaju bez nutarnje čvrstoće i bez jasnih životnih ciljeva. U poluprošlom dobu odrasli su predlaga-

li mladima određene „čvrste” vrednote i mladež je bila spremna da ih prihvati. To vrijedi kako za vjerske vrednote tako i za vrednote ili načela kakve ideologije. Danas sve to gubi svoju privlačnu moć bilo na političkom bilo na vjerskom području. Mladež više nije spremna prihvatiti neke vrednote „odozgor”.

2. MLADEŽ BEZ JASNE BUDUĆNOSTI

Ova tvrdnja izgleda na prvi pogled pretjerana, zvuči kao oštra osuda. Ipak potrebno je naglasiti da se ovdje prvenstveno ide za konstatacijom koja očigledno predstavlja velik broj mladih.

Nekad je čovjek već od mladosti imao potpuno jasno zacrtanu budućnost. Pri postizavanju cilja najprije su mu pomagali roditelji. Pa i sam poziv ili posao bio je nešto čvrsto. Današnja pak mladež, ona koja odgovorno razmišlja o svojoj budućnosti, nalazi se pred strahovitim pitanjem: što me čeka u budućnosti? Ta muka javlja se podjednako kako kod mladića tako i kod djevojaka. Mladi ljudi doživljavaju strah pred osobnom budućnošću i pred budućnošću cijelog svijeta. Zanimljivo je da kod mnogih mladih problem ljubavi nije ni prvi ni općenit, nego to mjesto zauzima socijalni problem, pogotovu problem zaposlenja. Taj problem prisutan je već u posljednjim godištimama osmoletke, a pogotovu u srednjoj školi. Među mladima ima puno malodušja i rezignacije.

Pogledajmo kako je npr. s mladima starim 16 ili 17 godina. Mnogi među njima nisu motivirani ni za studij ni za posao. Oslanjaju se na pomoć roditelja. Nemaju volje za studij jer on od čovjeka zahtijeva napor, nastojanje i odricanje od mnogih ugodnosti. Neće raditi jer kažu da se premalo nagrađuje pa se stoga ne isplati raditi. Naravno, bili bismo nepravedni kad bismo napominjali samo njihove nedostatke jer mnogo puta nisu sami krivi, nego je kriva i sredina u kojoj žive. Posao je desakraliziralo samo društvo time što je stvorilo takav mentalitet da se može živjeti i bez posla: a drugima opet ne daje mogućnost da se zaposle jer ne otvara dovoljno radnih mjesta. Nezaposlenost i kod nas brzo raste, a među nezaposlenima sve je više

mladih. Želimo li da mladi cijene posao, moramo im ga prikazati u pravom svjetlu i ponuditi im ga. Poseban je problem i mnoštvo studenata kojima savjetujemo da završe svoj studij i steknu diplomu. Nekad je bilo dovoljno imati diplomu da se dobije zaposlenje. Danas više nije tako. Stoga diploma nije više tako snažan motiv za studij kao što je bila nekada jer nitko ne zna da li će dobiti posao ili ne. I to također umanjuje kod mladih volju za studij. Ovdje mi se čini prikladnim spomenuti i uživanje droge te opijanje koje pratimo kod mladih. Te su pojave najtješnje povezane s njihovim duhovnim stanjem. One su same po sebi nehumane te raščovječuju mladog čovjeka i onemogućuju mu da se suoči sa stvarnim životom. Na žalost, broj ovisnika o alkoholu i drogi iz dana u dan raste.

Mladež bez jasne budućnosti želi uživati, biti slobodna. Stoga se nipošto ne želi vezati. Onaj koji se uključuje u određeni sistem ili društvo čini se nekima čak nenormalnim. Drukčije rečeno, nenormalno im se čini prihvatiti već ustaljeni način života, a nužno potrebnim promijeniti sve anomalije u društvu. Naravno, ima i takvih koji se iz osobnog pragmatizma prilagođuju svemu što im omogućuje uspon u karijeri.

Nekad je moral bio zasnovan na uzorima: junacima i svecima koje je trebalo nasljedovati, ili se temeljio na vodiču kojeg je trebalo slijediti. Današnja mladež odbija sve „lidere”, bilo „male” ili „velike” šefove, a prednost dobiva mala skupina gdje nema vodiča, nego zajedničko „istraživanje”. Umjesto okomitih odnosa između nekog šefa, koji je na široko dijelio nauke vlasti, i pasivne skupine, koja je te nauke prihvaćala, danas se pojavljuje odnos među partnerima koji zajedno traže određeni sadržaj.

Danas se često postavlja pitanje da li u toj novoj situaciji mlade treba prepustiti njima samima? To ne možemo i ne smijemo učiniti. Jer i mladi koji se zauzimaju za novi mentalitet, za nove međuljudske odnose, ne traže „nestanak” očeva, već žele oko sebe imati zrele i odrasle osobnosti, koje poštuju ljudsku slobodu i dostojanstvo. Ne žele da ih odrasli svojim apsolutnim autoritetom „poučavaju”, nego da im se približe, da ih poslušaju i da se s njima porazgovore.

3. MLADEŽ BEZ OSJEĆAJA ZA VJERSKE VREDNOTE

Njemački katehitičar H. Halbfas, koji je analizirao čovjekovo stanje u industrijskom i sekulariziranom društvu, kaže: „Čovjek industrijskog društva u svojoj je duhovnoj strukturi usmjeren racionalno i „Bog” mu je više smetnja negoli pomoć.”¹ Racionalna usmjerenost ljudi dolazi do izražaja posebno kod nas i to ne samo zbog naglog procesa industrijalizacije nego i zbog takvog usmjerenja našeg školskog sistema. Današnji je čovjek istrgnut iz prirodne sredine i živi nekom vrstom „umjetnog” života. U prošlosti je živio u tijesnoj povezanosti s prirodom i u njoj je doživljavao prisutnost višeg Bića. A danas je suprotno: već dijete živi u povezanosti s tehnikom koja oblikuje njegov mentalitet. Današnji čovjek posvuda nalazi baš ljudske tragove: zato misli da je čovjek sve, Bog mu više ništa ne znači. Kod mnogih suvremenih ljudi nailazimo na uvjerenje da je moguće živjeti i bez Boga te da vjera ni u čemu ne pomaže čovjeku. Tako nevjera postaje za čovjeka alternativa kršćanskom životu i pogledu na svijet. Utjecaj nevjernika na vjernike danas je često tako jak da vjernici prihvaćaju njihov model života te i sami postaju „nevjernici” ili bezbrižni ne samo prema Crkvi nego i prema vjeri.² Taj je problem danas aktualan kako u svijetu tako i kod nas. Mlado pokoljenje posvuda je pod snažnim utjecajem nevjere. Pojava nevjere među mladima danas ima već mnogo jer je model života bez vjere trajna napast koja je usmjerena protiv njihove čvrstoće u vjeri.³ „Nevjera vjernika” po mišljenju katehitičara E. Feifela izražava se u tome da se nadnaravno povlači iz nekih područja ljudskog života, a da pri tom ne uzrokuje napetost niti konflikt. Radi se o suprotnostima koje ostaju neraščiš-

¹ H. HALBFAS, *Linguaggio ed esperienza nell'insegnamento della religione. Una nuova linea per la catechesi*, Roma-Brescia, 1970, 41.

² Usp. E. FEIFEL, *Catechesi in un mondo senza Dio*, Torino, 1969, 47-51.

³ Ovom problematikom posebno su se bavili J. B. Metz i L. Rutti u članku: *Il problema teologico dell'incredulità*, u *Facoltà filosofica dell'Università Salesiana di Roma* (izd.), *L'ateismo contemporaneo*, svezak IV, Torino, 1969, 67-89.

ćene ili neizgladene. Radi se o nevjeri koja u konačnom obliku nije posljedica savjesne i promišljene odluke, nego vjere koju čovjek egzistencijalno ne doživljava.⁴ „Nevjerujući vjernik” udaljuje se od vjere u živoga Boga, usmjeruje se samom sebi i laiciziranom svijetu u kojem živi. Život tog čovjeka oblikuju one norme koje poznaje antropološki humanizam, odnosno praktični materijalizam. „Nevjera vjernih” odsutnost je Boga u bitnim životnim područjima: ekonomskom, socijalnom, političkom i duhovnom. Tako se vjernici i nevjernici vladaju gotovo na isti način, bilo u profesionalnom bilo u društvenom životu. Tako se jedni i drugi pouzdavaju samo u računare i ljudsku moć⁵, ukratko, u čovjeka.

I M. Huber se bavio tom problematikom i zaključio da se interesi današnjih ljudi neprestano mijenjaju. To također vrijedi za vjernike. Neki od njih ono mjesto koje je u njihovu životu prije zauzimao Bog sada ispunjavaju sasvim novim sadržajem. Prostor dobiva kakav idol, npr. novac, sport, društveni prestiž, poslovnost, „uživanje života”. U tom okviru kršćanska poruka nema pravog značenja, ne probuđuje nikakvo unutarnje čuvstvo niti čin. Vjera, postojanje Boga i druge duhovne stvarnosti ništa ne znače tim ljudima, oni su praktični materijalisti. Za njih vjera nema nikakve snage da bi mogla usmjeriti njihov život. Intelektualno dođuše prihvaćaju kršćansku vjeru i govore da su vjernici, ali u stvari vjera nema nikakav utjecaj na njihov osobni život.⁶ M. Huber analizira „nevjeru vjernika” i kaže da je „ateizam” nekih vjernika stvarnost koja se danas često odražava u čovjekovu egocentrizmu. Takvu usmjerenost uzrokuje nezanimanje za Boga i vjeru te uključuje životni materijalizam koji uništava mentalitet vjernog čovjeka.⁷

U današnjem svijetu na vjersku socijalizaciju posebno još negativno utječe javno mnijenje. Taj utjecaj doživljavaju naročito mladi u razvoju, koji su otvoreni prema svemu što je novo te nekritički prihvaćaju mišljenja i navike odraslih. Mladi u razvoju nisu još sposobni za osobno odlučivanje, ali su vrlo osjetljivi na nevjerno ozračje u kojem žive. Ateizam mladeži u razvoju nije obično nešto izvorno što bi proizlazilo iz njihovih osobnih odluka protiv vje-

re, nego je više posljedica duhovnog stanja društva. K. Esser kaže da „svijet kojeg katkada neki odrasli shvaćaju kao svijet 'bez Boga', sekulariziran, za neke današnje mlade to je već činjenica koja je sama po sebi razumljiva.”⁸

Kako je snažan utjecaj javnog mnijenja, posebno u gradovima, osjeća se pogotovo kod one mladeži koja sa sela dolazi u grad. U kratkom vremenu ti mladi u velikoj mjeri promijene svoj odnos prema vjeri i sve se više udaljuju od Crkve. To je otpadanje sasvim mirno jer o posljedicama mladi gotovo i ne razmišljaju.

Mladež na različite načine upija ozračje koje je prožeto nevjerom, npr. kad čita časopise, sluša radio, opaža život odraslih itd. Dovoljno je pratiti određenu propagandu na TV koja je, iako neposredno ne niječe vjeru, „ponuda života bez vjere”.

E. Feifel je studirao to novo stanje i kaže da ni pripadnost Crkvi ni javno ispovijedanje vjere ne predstavljaju apsolutnu zaštitu protiv nevjere. Prijetnju nevjere na svim razinama⁹ osjeća svaki vjernik, ali i Crkva kao cjelina.

Na temelju različitih opažanja može se reći da je put od vjerske mlakosti do potpune vjerske bezbrižnosti zasnovan na postupnom udaljavanju od tradicija kršćanske vjere i evanđeoskog shvaćanja kršćanskog života. Kršćanska poruka ostavlja bezbrižnima one vjernike u kojima je vjera odsutna. Takvi više ne razumiju značenje kršćanske poruke: više ih ne privlači i polako postaju potpuno nehajni.

Zanimljiva je konstatacija da u današnjem

⁴ Usp. O. BETZ, *Führt religiöse Erziehung zum Unglauben – Kritische Fragen an die herkömmliche Praxis*, v. O. BETZ (i dr.), *Die Zumutung des Glaubens*, München, 1968, 14.

⁵ Usp. E. FEIFEL, *La catechesi cristiana di fronte all'ateismo contemporaneo*, v. FACOLTA' FILOSOFICA DELL'UNIVERSITA' SALESIANA DI ROMA, (izd.), *L'ateismo*, n. d., 761–762.

⁶ Usp. M. HUBER, *Formen des Unglaubens*, u: *Katechetische Blätter* 88 (1963) 478.

⁷ Usp. B. WELTE, *Dialektik der Liebe*, Frankfurt, 1973, 82.

⁸ K. ESSER, *Il mondo secolarizzato della gioventù*, u: K. Rahner (i dr.), *La pedagogia della fede*, Roma–Brescia, 1971, 87.

⁹ Usp. E. FEIFEL, *La catechesi cristiana*, n. d., 761.

svijetu nalazimo i ljudi koji se priznaju kršćanima, a ujedno su vrlo angažirani na političkom ili socijalnom području; socijalni, kulturni i politički ciljevi zadovoljavaju ih u osobnom ostvarenju. Na svim tim područjima vjera i nardaravnost nemaju nikakva značenja niti uloge za njihovu djelatnost.

Kako je snažan utjecaj odraslih na mladež osjeća se upravo na tom području. Budući da odrasli nemaju osjećaja za religiozno, nemaju ga ni mladi. Misaonost današnje mladeži, kaže L. Volz je „znanstvena”, a vjera u Boga koja se nalazi na drugoj razini čini se nerealnom i suvišnom. Ta mladež nema osjećaja za religiozno; njihov se život odvija na drugoj razini; posljedica svega toga jest da brzo napuštaju svoju vjeru i postaju nevjerni.¹⁰

Proces sekularizacije života posredno rađa i krizu obitelji, što ima teške posljedice u oblikovanju novog roda. Po mišljenju nekih kateheta obitelj danas više nije sposobna ostvarivati odgojno-vjersko poslanje kako ga je vršila u prošlosti. O tom problemu mnogo je razmišljao već spomenuti E. Feifel koji kaže da obitelj u industrijsko-sekulariziranom društvu nije drugo doli zajednica roditelja i djece. Jer da će baš malobrojnost obitelji biti pozitivan faktor za dobar religiozni odgoj djece. Međutim konkretna religiozno-odgojna funkcija obitelji uopće ne odgovara toj činjenici.¹¹ Nevjera roditelja najbolje se odražava upravo na djeci. No kako oni nisu odgojeni u vjerskoj senzibilitnosti, njihov duhovni rast nije moguć. Vjeronauk je nedjelotvoran, a djeca ostanu vjerski zakržljala.

I R. Sauer je proučavao problematiku suvremene obitelji i vrlo je skeptičan s obzirom na mogućnosti djelotvornog vjerskog odgoja u obitelji. Po njegovu mišljenju djeci već u ranoj mladosti nedostaje vjersko iskustvo, i baš to uvjetuje nesposobnost vjerovanja u kasnijem razdoblju. Već tada su usvojene odluke koje kasnije kao odrasli još samo potvrde.¹²

Velik broj djece iz tzv. kršćanskih obitelji u domaćem krugu gotovo nikad ne čuje da se govori o vjerskim stvarima, pa ni o molitvi. Vjerskog odgoja u mnogim obiteljima uopće nema. I budući da ga nema, u djetetovu životu počinju prevladavati drugi, snažniji utjecaji.

Kad se u pubertetu probudi kritičnost, posebno prema svijetu vjere, mladi nemaju gotovo nikakve pomoći i usmjerenja od strane roditelja. Tako prema vjeri lako postaju skeptični i indiferentni.¹³

Ovdje treba navesti i problem koji je sasvim drukčije naravi. Poput onih što smo ih dosad navodili. Radi se o štetnosti prevelike zauzetosti u vjerskom odgoju. Neki roditelji misle, kaže G. Betz, da nikad dosta ne učine u vjerskom odgoju. Zato pretjeranom zauzetošću „hrane” svoje dijete vjerskim znanjem. I baš tom „preobilju” vjerskog odgoja mladi čovjek počinje se opirati te zbog toga lako može postati skeptik ili čak ateist.¹⁴

Na žalost, nevjeru ustanovljujemo i kod onih mladih koji su u obitelji imali primjeran vjerski odgoj. Njihovi su roditelji od samog početka nastojali oko „normalnog” vjerskog odgoja, s njima su svakodnevno molili, nedjeljom zajedno odlazili na svetu misu, pripremali ih na primanje svetih sakramenata... U obitelji je uvijek vladalo vjersko ozračje, no ishod svih nastojanja je porazan. Njihova djeca na početku puberteta, a možda još i prije, neće više ništa slušati o vjeri; vjerske im vrednote ništa ne znače. Za mnoge takve vjersko znanje je besmisao, Sveto pismo dosadna knjiga, molitva nema značenja. Njima vjera više nije pokretna snaga njihova života. Katkada postaju humanisti bez Boga, a katkada čak niti to. Kateheta H. Halbfas zorno prikazuje proces sekularizma među mladima i kaže: „Naši su pradjedovi

10 Usp. L. VOLZ, Der Religionsunterricht an der Sekundarstufe I, u E. FEIFEL, Handbuch der Religionspädagogik I, Zürich, Einsiedeln, Köln, 1973, 349–350.

11 Usp. E. FEIFEL, La catechesi cristiana, n.d., 761.

12 Usp. R. SAUER, Die Herausforderung des Atheismus. Ein Werk und Arbeitsbuch für Schule und Erwachsenenbildung, München, 1970, 237, u: T. RENDTORD, Got-Ein Wort unserer Sprache? München, 1977, 10.

13 Usp. R. SAUER, Die Katechese im Angesicht des Unglaubens, u Katechetische Blätter 91(1966) 693–695.

14 Usp. O. BETZ, Führt religiöse Erziehung zum Unglauben. Kritische Fragen an die herkömmliche Praxis, u O. BETZ, (i dr.), Die Zumutung des Glaubens, n.d., 14–15.

vjerovali i išli u crkvu. Mi mladi (jasno) ne vjerujemo i (jasno) ne idemo u crkvu.”¹⁵

„Nevjera vjernika” je za Crkvu i katehezu teži problem nego pojava ateizma u suvremenom svijetu. Ako se mi kršćani želimo suočiti s nevjeroj u svijetu, moramo se najprije uhvatiti ukoštac s nevjeroj među nama samima. Nevjera među nama, a prije svega među mladima, stavlja u pitanje naš jučerašnji a možda i današnji vjeronauk.

4. NEKI PROBLEMI KATEHEZE MLADIH

Danas gotovo više nigdje nema homogeno religiozne mladeži. To vrijedi i za mlade koji dolaze na vjeronauk, odnosno na vjerske susrete. I među njima ima indiferentnih ili čak ateista. Već u osnovnoj školi ima djece koja sumnjaju u postojanje Boga. Kako rastu, sve su više kritična i skeptična. Glavnu krizu proživljavaju u pubertetu kad je pitanje o Božjoj opstojnosti vjerojatno najprisutnije. U srednjoj školi imamo učenike koji se smatraju potpunim ateistima.

Katehitičar G. Baudler proučavao je vjersku krizu današnje mladeži i došao do zaključka da je vrijeme za temeljno odlučivanje između vjere i nevjere u adolescenciji. Naravno, postoje iznimke; neki se naime odluče već prije.¹⁶ I on se slaže s R. Sauerom da se danas vjerska kriza pojavljuje već u pubertetu, i naglašava da je i mnogo snažnija nego što je bila u prošlosti. Primjedbe mladih s obzirom na vjeru obično su ove: vjera ne mijenja život... vjera ništa ne pomaže... sakramenti i molitva ničemu ne služe. Bog u njihovu životu ne igra nikakvu ulogu. Mogli bismo reći da je njihov odnos prema vjeri prije svega pragmatičan. A. Wimmer kaže da ova mladež nema osjećaja za Boga. Stoga možemo govoriti o metafizičkom slomu u mentalitetu tih mladih, a i o metafizičkom vakuumu koji je prisutan u velikom broju mladih.¹⁷

A. Görres je proučavao religioznost današnje mladeži koja je redovno pohađala vjeronauk, i došao do žalosne konstatacije. On konstatira da mladi kršćani između 6. i 16. godine prolaze nekoliko stotina, a ponegdje čak

tisuću sati vjeronauka, pohađaju nedjeljnu misu itd, a rezultat je vrlo porazan. Poslije tisuću sati vjeronauka vjersko je znanje vrlo manjkavo; manjkavo je i poznavanje vjerskih istina, konkretan život po vjeri češće je iznimka nego li pravilo, utjecaj vjere na praktičan život nije uvjerljiv.¹⁸ I kod nas se brojni vjeroučitelji tuže da je poznavanje vjerskih istina kod mladih gotovo jednako nuli. Mnogo je takvih koji o kršćanskoj vjeri baš ništa ne znaju. A ono što znaju često je vrlo površno i rubno. Neki vjeroučitelji istražuju nedjelotvornost osnovnoškolske kateheze koja za današnjeg čovjeka ima trajne posljedice. Ovdje ćemo navesti samo nekoliko najopćenitijih uzroka koje navode katehitičari:

1) Crkva se premalo zanima za katehezu¹⁹, kaže K. ESSER. To mišljenje dijeli i A. Görres koji kaže da je vjerski odgoj mladeži nedostatan (premalom vjeronaučnim satima i premalom zauzetoj katehezi); to ne može biti osnova za zrele vjere. Pored toga, upozorava još A. Görres, u našoj katehezi nisu rijetke pogreške. Jedna od takvih pogrešaka je svakako ta što djeca i mladi ne sudjeluju u katehezi, ili sudjeluju površno, samo na razumskoj razini, što znači da ostaju bez vjerskog iskustva.²⁰

2) Naša je kateheza previše dječja. U zajednici postoji osjećaj kao da živimo u Crkvi djece. Svi: biskup, župnik, vjeroučitelj uglavnom se bave djecom i tako se čini da je vjera stvar samo

¹⁵ Usp. R. SAUER, Die Katechese im Angesicht des Unglaubens, Katechetische Blätter 91(1966)693–695.

¹⁶ Usp. G. BAUDLER, Atheisten im Religionsunterricht? u Katechetische Blätter 92(1967)662–663; R. SAUER, Die Unglaube als Herausforderung an Religionspädagogik. Verkündigung und Erwachsenenbildung, u „Diakonia”, Internationale Zeitschrift für die Praxis der Kirche 3 (1972) 9–16.

¹⁷ Usp. A. WIMMER, Jugend im Gefühl der Abwesenheit Gottes u Katechetische Blätter 87(1967) 114.

¹⁸ Usp. A. GÖRRES, Pathologie des katholischen Christentums, u F. X. ARNOLD, (i dr.), Handbuch der Pastoraltheologie, sv. 2/1, Freiburg, 1966, str. 283.

¹⁹ Usp. K. ESSER, Il mondo secolarizzato della gioventù, u K. Rahner (i dr.) La pedagogia della fede, n. d., 91.

²⁰ Usp. A. GÖRRES, Pathologie des katholischen Christentums, n. d., 284.

za djecu. I naš govor je nerijetko previše dječji. Vjeru više puta prenosimo u obliku pripovijetke.

3) Kateheza je apstraktna, kaže G. Betz. U katehezi se previše koriste apstraktni pojmovi s kojima mladež ne zna što bi. Previsoko teološko razmišljanje nema nikakva utjecaja na mlade ljude jer nisu u stanju da ga razumiju. Tako se događa da se unatoč katehiziranju neki mladi udaljuju od Crkve i vjere.²¹

4) Nerijetko je uzrok nedjelotvornosti kateheze negativno iskustvo kateheze.²²

5) Mnogim mladima teškoće u vjeri predstavljaju npr. pojava trpljenja, dogme, konflikti između vjere i znanosti, itd. I sama je Crkva problem, npr. nerazumljivom liturgijom, nedostatnim zauzimanjem za bolji svijet.²³

Sa E. Feifelom možemo reći da porast nevjere među suvremenom mladeži izaziva katehete na odgovorniju i produbljeniju katehezu. Katehetima mora postati jasno da se nevjernima ne smije odgovarati defenzivnom katehezom, nego je potrebno iskoristiti sve načine da mlade vjerski osvijestimo i pomognemo im da nađu smisao života. Ali polazište uvijek mora biti stupanj vjerske zrelosti, koji posjeduju pojedinci.²⁴

5. NEKI ZADACI KATEHEZE MLADIH

Želimo li doći u dodir sa suvremenim mladima, moramo ih najprije dobro poznavati. Moramo znati što oni žele, kakve vrednote traže ili cijene. Kod nas je dosad bilo provedeno malo istraživanja koja bi objektivno obradila odnos mladih prema kršćanskim vrednotama. Tome je s jedne strane uzrok što Crkvi nedostaju materijalna sredstva kojima bi mogla financirati takva istraživanja, a s druge strane teško je doći u dodir s onom mladeži koja se nalazi izvan Crkve. Vjeroučitelji koji žive povezani s mladima, dobro poznaju mlade. Ali ima i primjera da kateheti ne poznaju mlade, pa ih stoga i ne razumiju. A budući da ih ne razumiju, ne mogu ih niti katehizirati, stoga je sve njihovo nastojanje uzaludno. Što treba učiniti? Svaki se kateheta nužno mora potruditi da upozna sredinu iz koje dolaze mladi, da upozna njihove obitelji, da upozna kako škola usmjerava

mlade i mnogošta drugo mogli bismo nabrojiti.

U katehezi treba prije svega pomoći mladima da se ne prilagođavaju sekulariziranom svijetu nekritički, nego da kritički znadu raspravljati o javnom mnijenju i prosuditi način života suvremenog čovjeka. Treba im omogućiti da se upoznaju s kršćanskom porukom, ali i pomoći da svoj život tako oblikuju da budu sposobni odgovorno rješavati moralne probleme. Treba im pomoći u traženju njihova osobnog identiteta kao i u rješavanju problema smisla života. Treba im pomoći da svoj život promatraju u svjetlu evanđelja te da budu spremni prihvatiti odgovornost za sebe i za angažiranje u društvu.

Mladež moramo suočiti s ljestvicom vrednota današnjeg vremena. To znači, suočiti ih s konkretnim životom što će katehezi dati aktualnost. Životno usmjerena kateheza ne zadovoljava se tradicijom kao svetom i konačnom istinom koju samo treba prenijeti u život, nego ima u vidu i čovjeka kojemu je kateheza namijenjena i sredinu u kojoj on živi.

Polazište kateheze mora uvijek biti život koji treba kritički ocjenjivati. Potrebno je tražiti mogućnosti da i današnji čovjek živi život dostojan čovjeka. Mladima treba pomoći da otkriju da je život svakog čovjeka, pa i onog koji ne vjeruje, pun religioznih poteza iako toga nije svjesstan. Te poteze treba otkriti i kritički se prema njima odnositi. S mladima treba razgovarati o tome kako ljudi žive i kako usmjeruju svoj život. Kod takvog razgovora brzo se ustanovi da svi ljudi u „nešto” vjeruju, nadaju se, časte, imaju nekog „boga”. Radi se o stavovima koje imaju ljudi svih vremena i koji su religiozni. Neki vjeruju u ideologiju ili u kakvu ideju, drugi u kakvog čovjeka ili same sebe, treći opet vjeruju u kakvu ustanovu, za mnoge je „bog” trbuh, spolnost, novac, vlast. Te „religioznosti” nije teško otkriti u čovjekovu svakidašnjem životu, jer bez nekih takvih stavova nema ljud-

²¹ Usp. G. BETZ, *Führt religiöse Erziehung*, n.d. 19–20.

²² Usp. R. SAUER, *Die Herausforderung*, n.d. 242.

²³ Usp. Isto, 242–259.

²⁴ Usp. E. FEIFEL, *Catechesi in un mondo...*, n.d. 47.

skoga života. Zajedno s mladima potrebno je kritički istražiti „vrednote” na koje su ljudi navezani i njih suočiti s kršćanskom porukom.

U katehezi je mladima potrebno prikazati da je za kršćane život i djelovanje Isusa Krista temelj njihove vjere. U Isusu Kristu čovječanstvo nalazi iskustvo Boga. Bez vjerskog iskustva naša bi kateheza bila jalova. Stoga se u katehezi treba više brinuti da mladima omogućimo vjersko iskustvo a ne samo da im predajemo teološko znanje.

U katehezi mladih treba uzeti u obzir način mišljenja današnjeg mladog čovjeka. Najčešće mladež ima znanstven način mišljenja. Stoga joj nužno treba postaviti pitanje o postojanju stvarnosti koje ne možemo vidjeti niti opipati i koje ne možemo dokazati znanstvenim metodama. Mladi trebaju spoznati da vjera u transcendenciju nije nešto primitivno. Potrebno je zapitati se odakle, kamo, čemu i zašto; o smislu i značenju života. Treba govoriti o iskustvima koja izazivaju pitanje o nadi i povjerenju, o ljubavi i prijateljstvu, strahu i slobodi, krivnji i grijehu, grijehu i kajanju, opraštanju i mržnji, začecu i rođenju, bolesti i smrti, žalosti, brizi, nesreći... To su stara pitanja kao što je staro i čovječanstvo, ali uvijek iznova tražimo odgovor na njih jer su od životnog značenja za svakog čovjeka. Stoga „znanstvena teorija” koja ne zna odgovoriti na pitanja o smislu patnje, o „grijehu” i „nerazumljivoj smrti”, iz svoje analize samovoljno eliminira bitno područje čovjekova života te zapada u neznanstveni dogmatizam. Suočenje sa raznim ateističkim idejama različitih nijansi morat će u budućnosti u katehezi, odnosno u vjeronauku mladih, vjerojatno zauzeti značajnije mjesto. Trebat će izraditi sasvim nove modele koji će obuhvaćati i sva ta pitanja. Konačno mladi moraju iskusiti da sva pitanja o smislu čovjekova života odgovaraju tajnovitoj težnji za beskonačnim, koju svaki čovjek nosi u svojem srcu. Stoga zemaljsko postojanje ne može biti apsolutno i beskonačno.

Čini se potrebnim naglasiti i to da se kateheti u odnosima prema mladima moraju držati načela evangeoske blagosti. Ako bi kateheti nalagali preteška bremena kao što su to svojim suvremenikima činili farizeji, mladi bi mogli pasti u malodušje. Time nećemo nikoga voditi

popustljivosti, nego rastu ljubavi koja ne dozvoljava da gasimo ono malo stijenja što još tinja, nego nalaže da ga rasplamsamo.

Što potom treba učiniti? Isus se sažalio nad mnoštvom. I kateheti bi se morali sažaliti nad mnoštvom mladih jer smo svi dio tog mnoštva. I nas opterećuju bremena 20. stoljeća koje već zalazi u suton. Tom mnoštvu kateheti moraju reći da evanđelje nije breme čovjeku, već pomoć u ostvarivanju samog sebe. Sjetimo se pape Ivana XXIII. kojeg su naši suvremenici znali poslušati zbog njegove blagosti i ljubavi koja je razoružala sva neprijateljstva. Ne bi dobro radili ako bi mlade prisiljavali na djela koja bi od njih zahtijevala nadljudske napore i tako još više zaplela njihov život.

Proces relativizacije moralnih vrednota moramo najprije kod sebe uzeti u obzir, a potom i kod onih koje odgajamo. Na sve pak moramo gledati u svjetlu evanđelja. Ali ne stoga što bi u njemu nalazili točne upute, nego da se pomoću njega klonemo olakih i jednostranih izbora. Čovjekova prirodna težnja je takva da drugoga nastoji uloviti u procjepu da ga potom može lakše osuditi. U Evanđelju pak čitamo da Isus svojeg sugovornika nikad ne osuđuje, već ga poziva na „obraćenje”. Nikad ne smijemo nikoga osuditi, pa ni mlade ni takve za koje nam se čini da nemaju nikakvih ideala. Mladi su takvi kakve su ih stvorili odrasli. Stoga su uvijek aktualne Isusove riječi: „Ne sudite, da ne budete sudeni!” Jasno treba reći da to „ne sudite” ne znači indiferentizam ili laksizam. To ne znači da šutiš, nego da govoriš tako da drugoga ne blokiraš. U našim međuljudskim odnosima mora vladati apsolutno pravilo ljubavi, tj. odnosa kako ga je ostvarivao Isus Krist prema ljudima. To posebno vrijedi za odnos prema mladima i prema onima koji su krenuli krivim putem. Naša dužnost, kako roditelja tako i kateheta, jest da iznesemo svoj osobni stav, da drugoga upozorimo na to da pokuša spoznati da njegov izbor nije jedini pravilan te da se i o njemu može razgovarati. Mladima treba pomoći da slobodno i u svjetlu evanđelja prosuduje svoje odluke, svoje izbore. Slobodan čovjekov odgovor Bogu sastavni je dio vjere. Kada Bogu odgovorimo „da”, činimo to pomoću Duha Svetoga, i to je s naše strane slobodan

odgovor koji nadmašuje ustaljene vjerske vrednote.

ZAKLJUČAK

Vidjeli smo da je proces sekularizma u današnjem svijetu snažno prisutan. Odražava se na svim područjima ljudskog života. Budući da smo i mi dio tog svijeta, jasno je da on ima svoj utjecaj i na nas, posebno još na mlade koji se naročito hvataju svega što je novo i moderno. Stoga kod vjerničke mladeži nerijetko opažamo okrenutu ljestvicu vrednota. Vidjeli smo da neki katehetičari čak tvrde da je današnja mladež bez osjećaja za vjerske vrednote.

Što da se kaže o svemu tome? Neki su kateheti rezignirani i ne znaju što da rade. Kažu da je sav njihov rad uzaludan! Da, na prvi je pogled vjerojatno tako. Ali svi mladi nisu takvi. Među mladima ima još uvijek velik broj takvih koji su spremni prihvatiti vjerske vrednote i živjeti po njima. Pa i među takvima koji se na prvi pogled čine beznadnima postoje neki koji još poštuju opće ljudske vrednote. Radimo s takvima! Naivno bi bilo misliti da probleme koji su povezani sa suvremenim sekularizmom možemo lako riješiti u kratkom vremenu. Katkada treba znati i čekati te imati pouzdanja u Boga i Božju providnost. U svijetu postoje i događaji koji ne ovise samo o ljudima nego i o Božjoj volji koja ima svoje planove s ljudskom poviješću.